

90(47-925)

2000

8 APR 2011

Ճ Ժ Բ . S U Բ Ի 1998
CXII. JAHRGANG

ՅՈՒՆՈՒԱՐ-ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
JÄNNER-DEZEMBER

Թ Ի Ի 1-12
HEFT

HANDES AMSORYA

ZEITSCHRIFT FÜR ARMENISCHE PHILOLOGIE

ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԹԵՐԹ

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԳՐԻԳՈՐ ԲՐՈՒՏԵԱՆ՝ Յովհաննէս Սարկաւազի ժամանակագրական համակարգը 1

ԼԵՒՈՆ ԽԱԶԵՐԵԱՆ՝ Հայագիր դպրութեան ճշգրիտ գիտութիւնների հայր
Անանիա Շիրակացին եւ իր մաթեմատիկական-թուաբանական դասագրքերը 79

ԼԵՒՈՆ ՀԱՆՎԵՐԴԵԱՆ՝ Թումանեանը եւ Հայոց պատմական ճակատագիրը 123

ԽԱԶԻԿ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ՝ Աստուածաշնչի հրատարակութեան իրականացումը
Ոսկան Երեւանցու կողմից 155

ԱԼՎԱՐԴ ԴԱԶԻԵԱՆ՝ Գարեգին Սրուանձտեանցի բանահաւաքչական
գործունէութիւնը 171

ՊԱԻԷԼ ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ, ՆՈՐԱ ԵՆԳԻԲԱՐԵԱՆ, ԳԱԳԻԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ՝
Հայաստանի նորայայտ հնագիտական յուշարձանները 193

ԱՐՄԷՆ ՄՈՒՇԷՂԵԱՆ՝ Ուրարտական դիցարանի կառուցուածքը 249

ԱԼԵՔՍԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ՝ Հակարիի վերահսովտի նորայայտ վիմագրերը 269

ԱՇՈՏ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ՝ Զաւախքը հին եւ միջին դարերում 325

ԱՇՈՏ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ՝ Կլոր, ուղղանկիւն, եռանկիւնի յօրինուածքները եւ
քառակողմ ու եռաբաժան համակարգերը հայ ճարտարապետութիւնում 345

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԷՆՍԵԱՆ՝ ԺԶ դարու սպանական աղբիւր մը Հայերու եւ
Հայաստանի մասին 375

ՀՐԱԶԵԱՅ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ՝ Հայերի բնօրրանը՝ Հայկական լեռնաշխարհ 385

ISAAC KÉCHICHIAN S. J.: Saint Nersès Snorhali (1102-1173). Le ciel et ses splendeurs 431

OGHLUKIAN P. ABEL: Euchariste- und Wandlungsverständnis im Glaubensgut der
armenischen Kirche 443

ՎԱՐԴԱՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ՝ «Հայ ժողովրդի պատմութիւնը» բուլղարերէն 511

ՆՈՐԱՅՐ ՍԱՐՈՒԽԱՆԵԱՆ՝ Յեղասպանների եւ նրանց հովանաւորներին
մերկացնում են գերմանական արխիւային փաստաթղթերը 515

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻ ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԻԼՊԵՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻ ՆՊԱՍՏՈՎ
THIS PUBLICATION HAS BEEN PARTIALLY SUBSIDED BY
THE GALOÛSTE GULBENKIAN FOUNDATION
ՎԻԵՆՆԱ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱՏՈՒՆ
1998

Herausgeber, Eigentümer und Verleger:
Méchitharisten-Congregation, 1070 Wien, Mechitaristengasse 4
Redaktion und für den Inhalt verantwortlich: P. Paul Kodjanian
Alle 1070 Wien, Mechitaristengasse 4

ՀԱՄԱԿԱՐԳՉԱՅԻՆ ՁԵՒԱԲՈՐՈՒՄԸ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿԻՉՈՂԵԱՆԻ (www.digilib.am)

Տրագրված է՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ
«ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՏՊԱՐԱՆՈՒՄ

Հասցեն՝ 375019, ԵՐԵՒԱՆ, ՄԱՐԾԱԼ ԲԱՂՐԱՄՅԱՆ 24^Գ

2000

Բ Ա Ճ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

«ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ»

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԹԵՐԹԻ

ՃԺԳ. ՏԱՐԻ - 1999

Կը խմբագրուի եւ կը հրատարակուի ՄԻԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ Ի ՎԻԵՆՆԱ.

Աշխատակցութեամբ ազգային եւ օտար բանասերներու:

Բաժանորդագինն է ամէն երկրի համար՝

Աւստրիական Շիլինգ 1100.-

Աւստրիա + 10% յաւելեալ արժեքի տուրք

"HANDES AMSORYA"

MONATSSCHRIFT FÜR ARMENISCHE PHILOLOGIE

CXIII. - 1999

Herausgegeben und redigiert von der MECHITHARISTEN-CONGREGATION IN WIEN

unter Mitwirkung von Armenisten.

Jahresbezugspreis ohne Postzusendung

S 1100,-

In Österreich + 10% MwSt.

REDAKTION VON "HANDES AMSORYA"

1070 Wien (Austria), Mechitaristengasse 4

INHALT

BRUTIAN GRIGOR: Chronologisches System von Hovhannes Sarkavag 1

KHACHERIAN LEVON: Vater der genauen Wissenschaften des armenischen Schrifttums Anania Schirakaçi und seine mathematisch-arithmetischen Lehrbücher ..79

HACHVERDIAN LEVON: Tumanian und das historische Schicksal Armeniens 123

SAMUELIAN KHACHIK: Die Veröffentlichung der Bibel von Oskan Jerevançi 155

GHAZIAN ALVARD: Die Folkloresammlungen von Garegin Srvandzianç 171

AVETISSIAN PAVEL, JENGIBARIAN NORA, SARGSIAN GAGIK: Die neuentdeckten archeologischen Denkmale in Armenien 193

MUSCHEGHIAN ARMEN: Die Struktur des urartäischen Pantheons 249

HAKOBIAN ALEXAN: Die neuentdeckten Inschriften im Obertal des Flusses Hakari 269

MELKONIAN ASCHOT: Dschavachk im Altertum und Mittelalter 325

GRIGORIAN ASCHOT HAYKAZUN: Runde, rechteckige, dreieckige, viereckige und dreischiffige Strukturen in der armenischen Architektur 345

MATIOSSIAN VARTAN: Eine spanische Quelle aus 16. Jh. über Armenien und die Armenier 375

GABRIELIAN HRATSCHIA: Heimat der Armenier – Armenisches Hochland 385

ISAAC KÉCHICHIAN S. J.: Saint Nersès Shnorhali (1102-1173). Le ciel et ses splendeurs 431

OGHLUKIAN P. ABEL: Eucharistie und Wandlungsverständnis im Glaubensgut der armenischen Kirche 443

GRIGORIAN VARDAN: «Armenische Geschichte» in bulgarischer Sprache 511

SARUCHANIAN NORAIR: Die deutschen Archivadokumente über die Organisatoren des Völkermords und deren Unterstützer 515